Αργυρώ Μουντάκη

Γιάννης Καλπούζος: “Να παροτρύνετε τα παιδιά σας να θέτουν υψηλούς στόχους και να κυνηγούν με πάθος τα όνειρά τους”

By parents24 | May 19, 2020

Συνέντευξη στην Αργυρώ Μουντάκη

Με αφορμή τη σημερινή ημέρα μνήμης της γενοκτονίας των Ποντίων, μιλήσαμε με τον Γιάννη Καλπούζο για το βιβλίο του “σέρρα”, που τόσο

αγαπήθηκε, ένα βιβλίο που μιλάει για τις γενοκτονίες της εποχής εκείνης και αφηγείται τις ταλαιπωρίες του ποντιακού λαού. Ο Γιάννης Καλπούζος σε μία συνέντευξη-χείμαρρο μας μίλησε επίσης για τον γονεϊκό του ρόλο, τη συγγραφική του προσέγγιση στο υλικό του, τη συγκίνηση που παίρνει από τους αναγνώστες του στην επαφή μαζί τους ,αλλά και για το πώς αντιμετωπίζει τον Κορονοϊό. Απολαύστε τον, πραγματικά!

Κύριε Καλπούζο πέρασαν ήδη 4 χρόνια από την έκδοση του "σέρρα", κι όμως δεν παύει να επανεκδίδεται, να αγαπιέται, να θεωρείται επίκαιρο. Έχετε ερμηνεύσει αυτή την μεγάλη επιτυχία;
Περί αυτού θαρρώ ότι περισσότερα γνωρίζουν οι αναγνώστες. Από τη μεριά μου λέω ότι έκανα καλά τη δουλειά μου. Βεβαίως, εκτός από το «σέρρα» και άλλα βιβλία μου, ακόμη παλαιότερα συνεχίζουν να ανατυπώνεται, όπως το «Ιμαρέτ» το οποίο έχει ξεπεράσει τα 120.000 αντίτυπα και είχε εκδοθεί το 2008 ή το «Άγιοι και δαίμονες» που τυπώθηκε το 2011 και πλέον βρίσκεται στα 58.000 αντίτυπα.

Η συλλεκτική έκδοση του ΣΕΡΡΑ, που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Ψυχογιός

Μέσα από τις τόσες παρουσιάσεις που έχετε κάνει και για αυτό το βιβλίο, έχετε να μας διηγηθείτε μία ιστορία ενός αναγνώστη σας που σας συγκίνησε;
Η πιο συγκινητική στιγμή ήταν στην Πτολεμαΐδα. Είχε έρθει εκεί πριν αρχίσει η παρουσίαση η δεκάχρονη Καλλιόπη Αβραμίδου, τρισέγγονη του δάσκαλου Σπύρου Παπαδόπουλου, ο οποίος στο «σέρρα» μεταφέρει τρόφιμα στους αντάρτες του Πόντου. Ήθελε να διαβάσει η Καλλιόπη στην παρουσίαση μια παράγραφο για τον προ-προπάππο της. Η συγκίνησή μου δεν περιγράφεται, ρίγησα ολόκληρος. Όταν διαπίστωσα κι ότι διάβαζε εξαιρετικά, τη ρώτησα αν μπορεί να διαβάσει τη μιάμιση σελίδα που αναφέρεται στον προ-προπάππο της. Έτσι κι έγινε και σείστηκε το θέατρο από τα χειροκροτήματα όταν η Καλλιόπη ανέβηκε στη σκηνή και διάβασε το απόσπασμα. Έζησα και στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης μια πολύ συγκινητική στιγμή. Τελειώνοντας η παρουσίαση με πλησίασαν 5-6 κοπέλες, με αγκάλιαζαν κι έκλαιγαν. Κι όταν τις ρώτησα γιατί τόση συγκίνηση, μου απάντησαν: «Εμείς είμαστε Ελληνίδες της Ρωσίας με καταγωγή από τον Πόντο κι όλοι εδώ μας αποκαλούν Ρωσοπόντιες. Εσείς είπατε ποια είναι η αλήθεια και ήρθαμε να σας ευχαριστήσουμε». Μου πήραν την ψυχή εκείνα τα κορίτσια. Ασφαλώς βίωσα και άλλες πολλές συγκινητικές στιγμές.

Όταν διάβασα το Σέρρα, το διάβασα απνευστί. Πάντα έλεγα ότι για αυτό το βιβλίο θα γράψω μία κριτική, μία παρουσίαση έστω αλλά από δέος δεν μπόρεσα ως τώρα να το κάνω. Διαβάζοντάς το και έκλαψα, και έμαθα και πόνεσα. Μα το πιο μεγάλο όφελος για μένα ήταν ότι άρχισα μετά από αυτήν την ανάγνωση να ψάχνω, να θέλω να μάθω και άλλα για τις γενοκτονίες που συνέβησαν τα χρόνια εκείνα, για το μετά αλλά και το τώρα. Εσείς όταν το γράφατε, τι στόχο είχατε για αυτό το βιβλίο; Πολυεπίπεδα πείτε μας. Συγγραφικά, εμπορικά, από άποψη αποτυπώματος στον αναγνώστη….
Ποτέ και για κανένα βιβλίο μου δε σκέφτομαι το εμπορικό αποτέλεσμα όταν το γράφω. Τέτοιες σκέψεις γεννιούνται αφού ολοκληρωθεί η γραφή. Προηγήθηκε επίπονη έρευνα και ακολούθως άρχισε ο πόλεμος της μυθοπλασίας, των χαρακτήρων, της λειτουργικής ένταξης των πραγματολογικών στοιχείων, της θεματολογίας και ούτω καθεξής. Ο στόχος, όπως το λέτε, όντως ήταν πολυεπίπεδος. Να καταγραφεί η αλήθεια, να μη με παρασύρει η ρητορική του μίσους εναντίον των Τούρκων, οι οποίοι εν προκειμένω αδιαμφισβήτητα είναι οι δήμιοι, να σκύψω στη ρίζα του κακού, στο θηρίο που ξυπνάει μέσα στον άνθρωπο όταν βρεθεί στον πόλεμο ή σε συνθήκες αγριότητας, να εντρυφήσω

στο πώς λαμπαδιάζει τον νου και τις ψυχές το τυφλό μίσος, πώς ενσκήπτει ο στείρος και φανατικός εθνικισμός με προσωπίδα τον πατριωτισμό, ο οποίος αντιθέτως με το καθαρό του πρόσωπο αποτελεί αρετή, να μιλήσω για την αξία της ανθρωπιάς και πόσα άλλα θέματα. Συνάμα να υφάνω τον έρωτα που ανθίζει και στις πιο δύσκολες στιγμές, να καταδείξω την πάλη του ανθρώπου απέναντι στη μοίρα και στον εαυτό του και…θα θέλαμε σεμινάριο δημιουργικής γραφής πολύμηνο για να τα αναλύσω όλα.

Ο αναγνώστης υπάρχει στη σκέψη μου με έναν υποσυνείδητο τρόπο, αν και αρκετές φορές βγαίνει στο προσκήνιο. Ειδικά όταν αποζητώ τη σύμπραξή του στα συμπεράσματα, στους προβληματισμούς, στο συναίσθημα και ούτω καθεξής. Θα σας αναφέρω ένα παράδειγμα. Όταν λαμβάνει χώρα ο εκτοπισμός των Ελλήνων της Τραπεζούντας σύμφωνα με τις πηγές κατά τη διαδρομή προς το Ερζερούμ υπήρχαν παντού ξεκοιλιασμένα πτώματα προηγούμενων αποστολών, φαγωμένα από άγρια ζώα, σε κατάσταση αποσύνθεσης ή κομματιασμένα. Ύστερα από μερικές σελίδες περιγράφεται μια σκηνή όπου τσέτες (δεν αναφέρω ονόματα για να μη χαθεί η μαγεία της ανάγνωσης για όσους δε διάβασαν το βιβλίο) τσακίζουν τα κεφάλια των παιδιών στον τοίχο. Η δεύτερη σκηνή δε θα μπορούσε να λειτουργήσει συνταρακτικά, εάν οι περιγραφές των νεκρών κατά τη διαδρομή ήταν εκτεταμένες και σε όλη την αγριότητά τους, θα την αποδυνάμωναν. Αναρωτιόμουν τότε εάν ο αναγνώστης θα αντιληφθεί το τέχνασμα του συγγραφέα να απαλύνει κάπως την πρώτη σκηνή προκειμένου να εκτιναχθεί η δεύτερη. Επίσης εάν ο αναγνώστης θα μπει στη διαδικασία να αναλύσει τα ίδια τα συναισθήματά του. Δηλαδή, πόσο πιο πολύ ταράζεται όταν το τραγικό γεγονός έχει σχέση με τους κεντρικούς ήρωες, τους οποίους θεωρεί οικείους του, και πόσο λιγότερο όταν αφορά τρίτους, αγνώστους. Όπως καις την πραγματική μας ζωή.

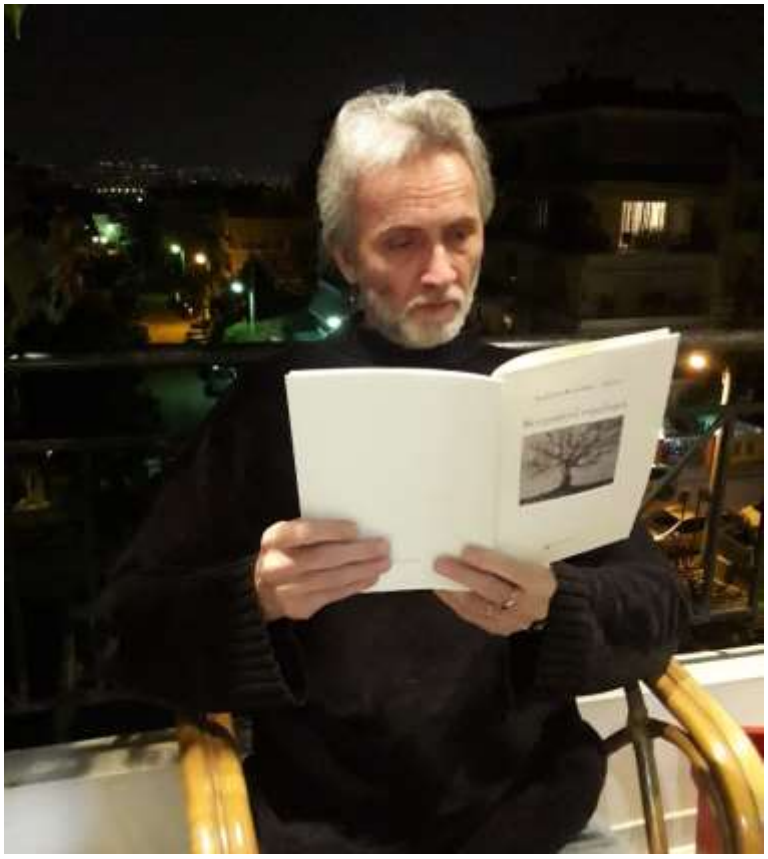

Οι ήρωές σας σάς πήγαν εκείνοι εκεί που ήθελαν ή εσείς καταφέρατε να τους κατευθύνετε; Ο κεντρικός σας ήρωας για παράδειγμα περνάει από χίλια κύματα, όχι ότι οι υπόλοιποι μένουν ανέπαφοι από τη λαίλαπα της Ιστορίας…

Από χίλια κύματα περνάει και η Φιλάνθη και η Ταλίν, απλώς το μυθιστόρημα εστιάζει κυρίως στον Γαληνό. Οι ήρωες είναι σαν τα μικρά παιδιά. Στην αρχή τους οδηγώ απ' το χέρι, αλλά στη συνέχεια τρόπον τινά αυτονομούνται. Έχει κτιστεί ο χαρακτήρας τους σε σχέση με την ανατροφή τους και τα βιώματά τους και όλα πρέπει να συνάδουν με αυτόν, με τις γνώσεις τους, με την ηθική τους με την εν γένει συμπεριφορά και τις νοοτροπίες τους, αλλά και με τα ιστορικά γεγονότα. Βεβαίως ελάχιστα είχα προσχεδιάσει. Η γοητεία της γραφής είναι να αγωνιά και ο ίδιος ο συγγραφέας τι θα συμβεί παρακάτω, αυτό που ονομάζω παραγωγικό κίνητρο. Τότε γεννά ο νους, τότε φλογίζεται η φαντασία.

Η ανατροπή, αυτή η απίθανη, ανακουφιστική ανατροπή στο τέλος του βιβλίου ήταν δική σας επιθυμία μόνο ή πιστεύατε ότι θα την αποζητούσαν και οι αναγνώστες;

Είναι η λύτρωση που έχει ανάγκη ο ίδιος ο συγγραφέας, όπως και ο αναγνώστης. Πέραν αυτού έπρεπε να δοθεί με έμφαση πόσα παιδιά Ελλήνων έμειναν στην Τουρκία και μεγάλωσαν ως Τούρκοι, καθώς και ορισμένοι μεγαλύτεροι. Έπρεπε να φανεί και ο Πόντος στη συνέχειά του, αφού και όσοι εκπατρίστηκαν ποτέ δεν έπαψαν να τον θεωρούν πατρίδα τους, ακόμη και η τρίτη και η τέταρτη γενιά των Ελλήνων με καταγωγή από τον Πόντο. Έπρεπε και να κλείσει το μυθιστόρημα με μια δυνατή σκηνή. Κοντολογίς όλα συνέκλιναν με έναν μαγικό τρόπο προς αυτό το τέλος, κάτι που δεν είχα επινοήσει εξαρχής.

Μετά τη γενοκτονία των λαών αυτών είχαμε και των Εβραίων στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Φοβάστε για επανάληψη τέτοιων φρικαλεοτήτων στο παρόν ή μέλλον; Τι μπορούμε να κάνουμε ως μονάδες για να το αποφύγουμε;
Ήδη συμβαίνει στη Συρία, σε χώρες της Αφρικής, προ ετών στην τέως Γιουγκοσλαβία και αλλού. Ίσως σε μικρότερη κλίμακα, αλλά συμβαίνει. Δεν έχω να προτείνω τίποτε άλλο πέρα από την πνευματική καλλιέργεια και τον στοχασμό. Ο άνθρωπος με καλλιέργεια και περίσκεψη θα εκλέγει τους πλέον ικανούς να τον αντιπροσωπεύσουν στα δημόσια πράγματα και να τον υπηρετήσουν ακολουθώντας τις επιταγές του. Ειδάλλως θα βολοδέρνομαι στα ίδια. Αυτό, δηλαδή, που λέει και στο «σέρρα»: Άμα δε φέγγουν οι πολλοί, είναι καταδικασμένοι να ζουν στο σκοτάδι που τους ετοιμάζουν οι λίγοι. Όπως και να 'χει, αυτός ο δρόμος είναι μακρύς και απαιτεί μεγάλη προσπάθεια, κυρίως ατομική προσπάθεια, ώστε σιγά σιγά τα μικρά σύνολα να επηρεάσουν το μεγάλο.

Θα ήθελα όμως να αλλάξω θέμα και να έρθω στην επικαιρότητα, να σας ρωτήσω .... πώς βιώσατε τον εγκλεισμό; Ήταν τελικά όχι και τόσο δύσκολο για έναν συγγραφέα, όπως εσείς που από ότι ξέρω έχετε πειθαρχία και αυτοκυριαρχία και γράφετε σε πλήρη απομόνωση;
Δεν άλλαξε πολλά στον τρόπο ζωής μου. Ήταν σύνηθες για εμένα να κάνω και δέκα μέρες να βγω απ' το σπίτι. Εκείνο που μου στοίχησε ήταν η ματαίωση πάνω από 80 παρουσιάσεων για το νέο μου μυθιστόρημα «ἐρᾶν-Βυζαντινά αμαρτήματα». Κι αυτό με την έννοια ότι μου στέρησε τη χαρά να ανταμωθώ με φίλους και αναγνώστες σε όλη την Ελλάδα, την Κύπρο και το εξωτερικό.

Αντιμετωπίζετε τον Κορονοϊό σαν μία απειλή ή κάπως αλλιώς;
Μόνο ως απειλή, ασχέτως εάν θα ευελπιστούσα να αποτελέσει ευκαιρία για επανεξέταση των προτύπων μας και των επιδιώξεών μας με στόχο ένα νέο ξεκίνημα. Δυστυχώς οι άνθρωποι δεν αλλάζουν από τον έναν μήνα ή τον έναν χρόνο στον άλλον. Θα βγούμε από την εποχή του κορονοϊού με το ίδιο πρόσωπο, τον ίδιο νου, την ίδια συμπεριφορά και τα ίδια ελαττώματα. Ίδιοι βγήκαμε και από το «χρηματιστήριο» και ίδιοι από τη δεκαετή οικονομική κρίση. Το ίδιο θα συμβεί και τώρα.

Ο Γιάννης Καλπούζος με τη γιαγιά του σε βρεφική ηλικία

Το parents24.gr είναι ένα site που απευθύνεται σε γονείς. Ως γονιός μεγάλων πια παιδιών τι θα μας συμβουλεύατε, όλους εμάς που ακόμη είναι μικρά τα παιδιά μας;

Να μην τα ξεχωρίζετε ούτε σε μια τρίχα των μαλλιών τους. Να καλλιεργήσετε σχέση εμπιστοσύνης. Τα «όχι» σας να περιορίζονται στα σημαντικά, γιατί αν είναι εκατοντάδες δε θα ισχύει κανένα. Να είστε κοντά τους αλλά όχι σαν φίλοι, να μη χάνεται ο ρόλος του γονιού. Να τους αφιερώνετε χρόνο και να μιλάτε μαζί τους. Να μην ξεχνάτε ποτέ ότι σας χωρίζουν αρκετά χρόνια κι ότι κάθε νέα γενιά αμφισβητεί την παλαιότερη. Να τα παροτρύνετε να θέτουν υψηλούς στόχους και να κυνηγούν με πάθος τα όνειρά τους, εντάσσοντας πάντα σ' αυτά την πνευματική καλλιέργεια.

Ποια θεωρείτε τη μεγαλύτερη πρόκληση του να είναι κανείς γονιός;
Να κατανοήσει ο γονιός ότι τα παιδιά είναι η μεγαλύτερη ευθύνη που αναλαμβάνει στη ζωή του.

Τι αγαπάτε περισσότερο να κάνετε μαζί με τα παιδιά σας;
Να συζητάμε. Η ηδύτητα της συζήτησης είναι γενικότερα ζητούμενό μου.

Θέλετε να μοιραστείτε μαζί μας κάποια συγγραφικά σας ή άλλα σχέδια;
Είναι πολύ νωρίς. Ας πω αόριστα ότι η νέα μου μυθοπλασία θα εξελίσσεται στα χρόνια που έλαβε χώρα το σημαντικότερο ιστορικό γεγονός της νεοελληνικής Ιστορίας.

Σας ευχαριστώ πολύ!
Κι εγώ για τη φιλοξενία και την ευκαιρία να ξεδιπλώσω αρκετές σκέψεις μου.

© Michael Vakaris